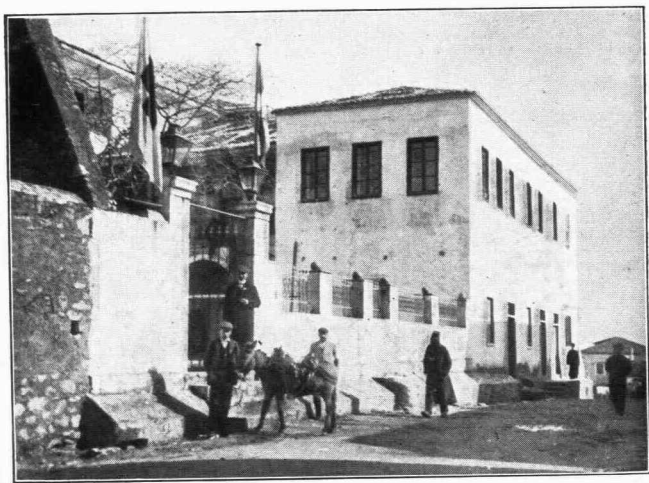

(Ἀρθ. 1).— Νοσοκομεῖο Ἐρυθροῦ Σταυροῦ στήν Πρέβεζα

ΣΤΗΝ ΗΠΕΙΡΟ

ΤΗΤΑΝ Γεννάρης. Ἐρχόμουν ἀπὸ τὴν Ἀγγλία κ' ἐπιτέλους ἐβλεπα ἥλιο καὶ ἀθηναϊκὸ ἥλιο, ποῦ ἔλαμπε σὲ κρουσταλλένια ἀτμοσφαῖρα. Τὰ βουνὰ γύρω ἦταν χιονισμένα καὶ ἡ θάλασσα, μακρὰ, λαμπύριζε κάτω ἀπὸ καταγάλανο οὐρανό. Χαρίσματα αὐτὰ ποῦ τὰ ἔχουν πιά συνειθίσει οἱ Ἀθηναῖοι, μὰ ποῦ φαίνονται ὄνειρα ὁμορφιάς σ' ἓναν ποῦ ἔρχεται ἀπόξω.

Οἱ δρόμοι τῆς Ἀθήνας ἔρημοι. Λίγοι στρατιῶτες πληγωμένοι καὶ ἄρρωστημένοι καὶ ἀραιοὶ ἄλλοι διαβάτες. Ἐκεῖ πάνω στὴν Ἠπειρο ξακολουθοῦσε ἡ γιγαντομαχία τοῦ Μπιζανιοῦ. Καὶ τὰ βαπόρια κάθε μέρα ἔφερναν ἄρρωστα καὶ πληγωμένα τ' ἀνδρειωμένα μας παλληκάρια.

Σὲ λίγες μέρες, χωρὶς νὰ τὸ πολυκαταλάβω, βρέθηκα σ' ἓνα ἐπίτακτο βαπόρι γιὰ τὴν Πρέβεζα. Συνώδευα μιά ἀποστολὴ γιὰ τὸ στρατό μας. Ταξιδιωτὲς λιγοστοί. Μερικοὶ ἀξιωματικοὶ καὶ τρεῖς κυρίες τῆς «Ἠπειρωτικῆς Περιθάλψεως». Χιλιάδες πρόσφυγες κρύωναν καὶ πεινοῦσαν στὴν Ἠπειρο. Χρειάζονταν βοήθεια κ' οἱ

συνταξιδιώτισές μου τούς τήν πήγαιναν. Ποῦ θά ἔμεναν, δέν εἶχαν ιδέα. Εἶχαν ὁμως διάθεση νά δουλέψουν καί, καθῶς ἔμαθα ἔπειτα, βοήθησαν καί παρηγόρησαν πολύ κόσμο ἀπελπισμένων καί πεινασμένων. Κι' ἓνα πρωί ξημερωθήκαμε στήν Πρέβεζα.

* * *

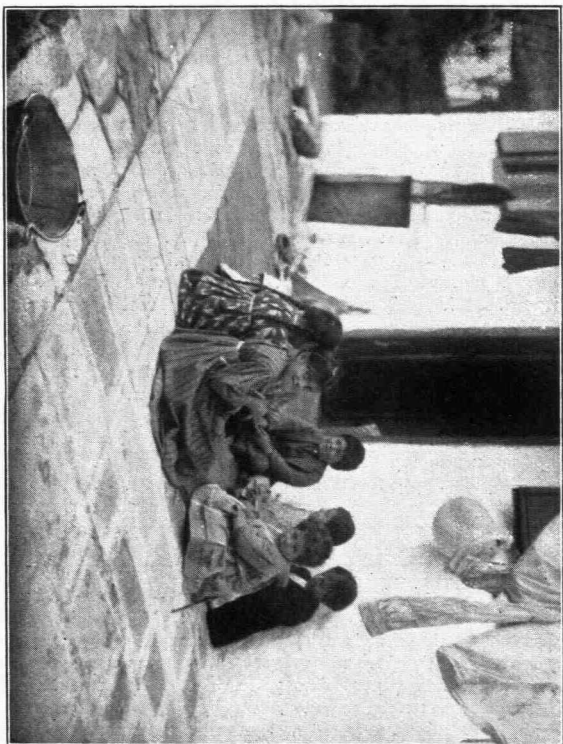
Ήταν, ἔπειτα ἀπό βροχή, ἡ θάλασσα γυαλί. "Ενας γέρος βαρκάρης μᾶς ἔδγαλε ἔξω καί σέ λίγο πατοῦσα κατακτημένη γῆ. Ἡ Πρέβεζα, σάν τίς παληές ἐλληνικές πόλεις, μέ στενά δρομάκια καί σπίτια χαμηλά. Παντοῦ ἐλληνικές σημαῖες. Κόσμος καί κόσμος παντοῦ. Πολίτες, στρατιῶτες, παπάδες μέ ἀπαρχαιωμένα ράσα καί κάπου - κάπου κανέννας χόντζας μέ τό σαρίκι. Κ' ἔπειτα γιγαντένια φορτηγά αὐτοκίνητα, κάρρα, μουλάρια, σωστό πανδαιμόνιο.

Πέρασα τήν πρώτη μέρα μέ τήν ἀποστολή μέσα στό νοσοκομεῖο τῶν πληγωμένων τοῦ Ἑρυθροῦ Σταυροῦ. (Φωτογρ. ἀριθ. 1). Κάπου 40 πληγωμένοι ἦσαν στό νοσοκομεῖο. Τά περισσότερα κρεβάτια ἀδειανά. Περίμεναν ὁμως πολλούς πληγωμένους ἐκείνη τήν ἡμέρα. Ἀρχισαν νά φθάνουν τό ἀπόγευμα μέ ἀμάξια, σοῦστες, μουλάρια. Σέ λίγη ὥρα γέμισε ἡ αὐλή. Μερικοί περπατοῦσαν μόνοι ἄλλους τούς βοηθοῦσαν νοσοκόμοι καί μερικούς τούς ἔφερναν μέ φορεῖα. Οἱ πληγωμένοι προχωροῦσαν μέ τάξη, ἔδιναν τ' ὄνομά τους κ' ἔπειτα τόν ὀπλισμό τους. Τούς κούρευαν, τούς ἐπλεναν, ἄλλαζαν τά ροῦχά τους καί ἴσια στό κρεβάτι.

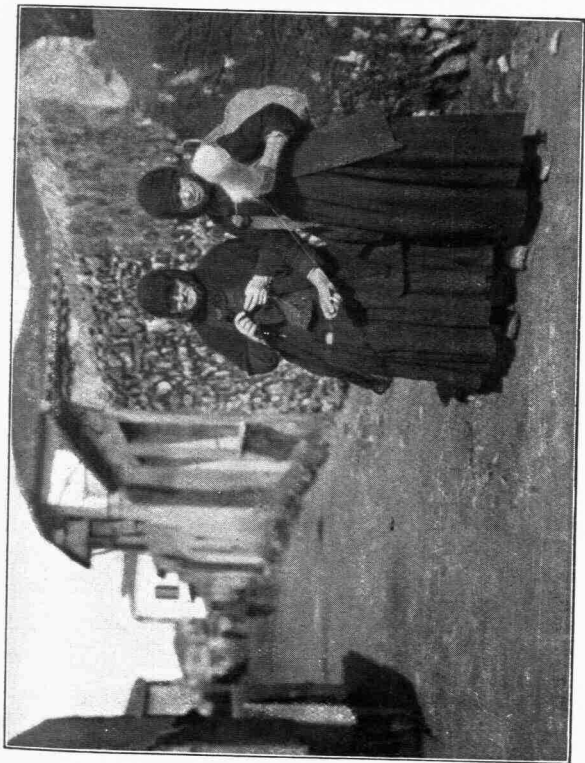
Μέ χαμόγελο ὄλοι στό πρόσωπο. Τόσων μηνῶν κακοπέραση, ὁ κόπος τοῦ ταξιδιοῦ, ὁ πόνος τῆς πληγῆς, καί οὔτε ἓνα παράπονο. Τά πρόσωπα μαυρισμένα μᾶ γεμάτα ἀπό ἡμερη καί υπερήφανη ἔκφραση. Νόμιζες, ἔρχονταν ἀπό ἐκκλησιᾶ κι' ὄχι ἀπ' ἄγριο πόλεμο. Ἐκαὶ νά βοηθήσω δεξιᾶ - ἀριστερᾶ, μᾶ πάντα εὑρισκα ὁμπρός μου τό ἐπιδέξιο χέρι τῆς νοσοκόμου ἑτοιμο νά βοηθήσῃ. Μοῦ φωνάζει ὁ γιατρός: δῶσέ τους κονιάκ' καί στόν πρώτο ποῦ ἔδωσα, μοῦ εἶπε: «Πιέ ἡ ἀφεντιά σου πρώτα!» Στό πλάγι μου, μιᾶ Ἀθηναία γνωστή μου ἔπλενε ἓνα πληγωμένο. Μιά ἄλλη πιό κάτω ἔλεγε σ' ἓναν ποῦ εἶχε δυό λαβωματιές στό πόδι: «Ἡ μάννα σου θά εἶναι περήφανη γιά τίς πληγές σου» καί ἡ στιγμαία ἔκφραση τοῦ πόνου, ὅταν τοῦ ἔδγαζαν τά ροῦχά του, χάθηκε μονομιᾶς ἀπό τό πρόσωπό του, ποῦ γέμισε ἀπό χαρά κ' ὑπερηφάνεια. Στήν γωνιά ἓνας παραπονοῦνταν πῶς ἦταν ἀδικη ἡ πληγῇ στό χέρι του: «Δέ θά μπορέσω, κύριε, νά εἶμαι ἐκεῖ ποῦ θά πέσῃ τό Μπιζάνι». Ἐκείνη ἡ κάμαρα ἦταν γεμάτη ἀπό πεποίθηση, αὐταπάρνηση, καρδιά μεγάλη. Ἐνα αἶσθημα, ποῦ δέν μπορῶ νά περιγράψω ἔσφιγγε τήν καρδιά μου. Τί ἐθνισμός σιδερένιος! Πῶς θά ᾔθελα ἐκείνη τή στιγμή νά ἦμουν στή θέση καί τοῦ πιό βαρεῖα πληγωμένου!

* * *

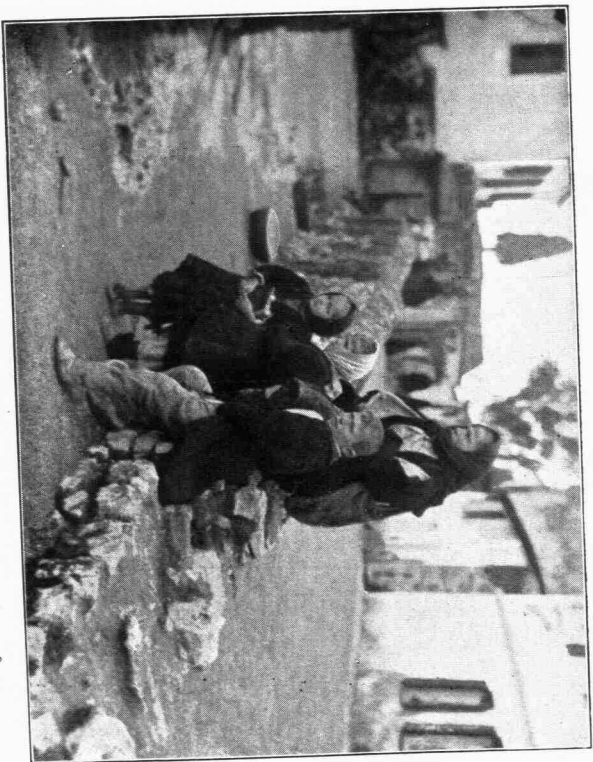
Κ' ἔτσι ξημέρωσε ἡ ἄλλη μέρα. Καί τό νοσοκομεῖο μονομιᾶς βρέθηκε γεμάτο. Κ' οἱ γιατροί, οἱ νοσοκόμες ἐργάζονταν σά νά

(Ἐλθ. 2). — Σκίτσα ἀπὸ τῆν Πρεβεζα — Αὐλὴ σπιτιοῦ

(Ἀρθ. 3). — Γρηῆς Ἡπειρωτίσσαι

(Ἐλθ. 4).— Πρόσφυγες ἠπειρωτὲς — γυναῖκόπαιδα

είχαν μόλις αρχίσει. Δέν είχαν αναπαυθῆ ἓνα λεπτό. Μὰ τί θὰ πῆ
κούραση ὀμπρὸς στὸ ἐθνικὸ αἶσθημα! Καὶ οἱ μεγάλοι μάρτυρες, οἱ
πληγωμένοι στὰ κρεβάτια τους χαμογελοῦσαν. Γύρισα τὰ μάτια
μου ἀπάνω. Μιὰ κατάχρυση στέγη σκέπαζε τὴν κάμαρα γεμάτη
ἀπὸ ἀνατολίτικους τύπους. Ποιὸς ξεύρει τίνας πασὰ ἦταν ἐκεῖνο
τὸ σπίτι. Τί εἰρωνεία τῆς τύχης!

* * *

Ἕνας φίλος μου στρατιώτης μὲ πῆρε σπίτι του καὶ μοῦ ἔδωσε
μιὰ καμαρίτσα. Ἡ νοικοκυρά του, ἡ κυρὰ Κωνσταντζα, ἔκαμε ὅ,τι

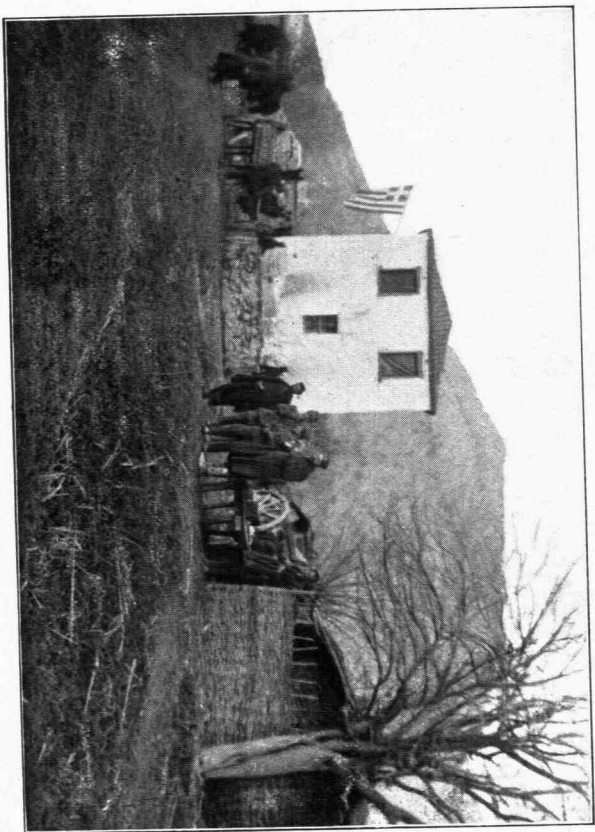

(Ἀρθ. 5). — Ὁ ὁδηγὸς Βλαστὸς καὶ ὁ βοηθὸς του Λαδόπουλος

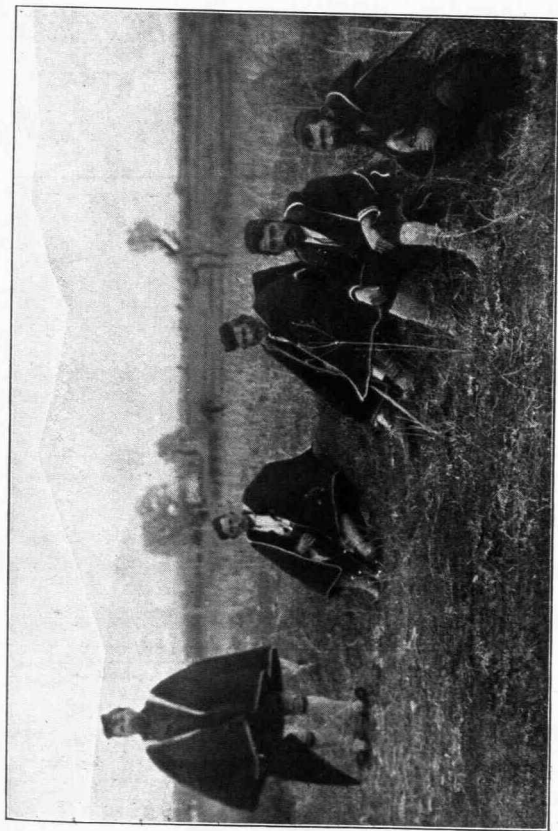
μποροῦσε γιὰ νὰ μὲ περιποιηθῇ. Στὴν αὐλὴ ἔπαιζαν ἓνα σωρὸ παι-
διὰ (Φωτογρ. ἀριθ. 2). Παιδιὰ καὶ παιδιὰ στὴν Ἡπειρο. Ὁ τόπος
εἶναι γεμάτος. Ἡ φωτογραφία ἀριθ. 3 παριστάνει δυὸ γρηοῦλες, τύ-
ποι παλῆοι ἑλληνικοί, ποὺ χάθηκαν τῶρα στὴν πολιτισμένη παλῆα
Ἑλλάδα. Ὅλοένα φτάνουν πρόσφυγες Ἡπειρώτες (Φωτογρ. ἀριθ. 4),
γυναικόπαιδα δυστυχισμένα. Ἔρχονται ἀπὸ μακριὰ, πεινασμένα,
ἐλεεινά, κατατρεγμένα ἀπὸ τὴν τούρκικη καταδίωξη. Μὰ ἡ ἑλλη-
νικὴ Κυβέρνηση καὶ ἡ φιλανθρωπία ὅλους τοὺς περιποιούνται.

* * *

Εἶχα νὰ πάρω τὴν ἀποστολὴ στὴν Φιλιππιάδα, 40 χιλιόμετρα
μακριὰ. Αὐτοκίνητα εἶχεν ἡ Ἐπιμελητεία πολλὰ, μὰ κουδαλοῦσαν

(ἸΑθθ. 6).—Ἀπὸ τῆν Ἡπειρον — Τὸ χωριὸ Λοῦθος

(Ἀρθ. 7).— Ἡπειρώτικα παλληκάρια

ζωοτροφίες και πολεμοφόδια. Ἡ φωτογραφία ἀριθ. 5 παρουσιάζει τὸν Βλαστὸ καὶ τὸν βοηθὸ του Λαδόπουλο. Ὁ Βλαστὸς ἦλθε ἀπὸ τὸ Λίθερπουλ καὶ κατετάχθηκε ἐθελοντῆς ὁδηγός. Ὅλοι ἔκαμαν τὸ καθήκον τους στὸν πόλεμο. Μὰ ἓνα μπράβο περισσότερο στὰ παιδιά, ποὺ δὲν εἶχαν πατήσει πόδι πρὶν στὴν Ἑλλάδα, καὶ ποὺ ὑπηρέτησαν πιστὰ στὴν ἀνάγκη τὸν τόπο τους.

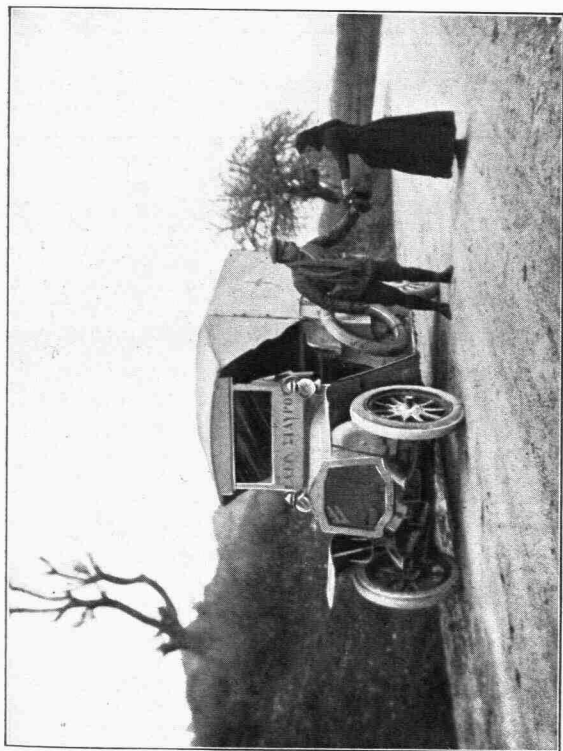
Ὁ δρόμος στὴν Φιλιππιάδα περνᾷ πρῶτα ἀπὸ ἓνα πυκνὸ ἐλαιῶνα, ἔπειτα εἶναι βούρκος καὶ ξερότοπος. Στὴ μέση τοῦ δρόμου τὸ χω-

(Ἀρθ. 8).— Ὁ Παρμενίδης καὶ ὁ Μπενάκης

ριὸ Λοῦρος (Φωτογρ. ἀριθ. 6) καὶ πιοὺ πάνω ὁ περίφημος ποταμός. Βουνὰ ὀμπρὸς μακρὰ, βουνὰ ἀριστερὰ καὶ σὲ λίγο ἓνα ἄλλο δεξιὰ. Νὰ καὶ ἡ Ἄρτα μας. Ἡπειρώτες παλληκάρια ὡς ἐκεῖ πάνω πηγαινοῦρχουνται (Φωτογρ. ἀριθ. 7). Αὐτοὶ εἶναι αὐριανοὶ μας εὖ-ζωνοι. Οἱ «τράγοι στρατιῶτες», ὅπως τοὺς ἐβγαλαν οἱ ξένοι, ποὺ τοὺς θαύμασαν.

Ἡ Φιλιππιάδα, ἓνα χωριουδάκι. Γεμάτη ἀπὸ νοσοκομεῖα: τῆς πριγκηπέσσας Ἀλίκης ὀμπρὸς στὴν εἴσοδο τοῦ χωριοῦ, παραπάνω ἀριστερὰ οἱ κάτασπρες σκηνὲς τοῦ ἐλβετικοῦ νοσοκομείου. Ἐτυχὲς νὰ εἶμαι στὴν Φιλιππιάδα, ὅταν ἐφθασε μὲ τὸ ἐπιτελεῖο του ὁ

(Ἐφθ. 9). — Ὁ ὁδηγὸς καὶ τὰ παγούρια τῶν πηγγωμένων

Βασιλεῦς μας — τότες Διάδοχος. Μὲ πόση ἀγάπη κ' ἐνθουσιασμὸ τὸν χαιρετοῦσαν ὅλοι! Τώρα πιά ἦσαν βέβαιοι, πῶς θὰ πέρναμε τὰ Γιάννενα. Δυστυχῶς ἔβρεχε καὶ ἡ φωτογραφία ποῦ πῆρα εἶναι θαμπή. Ἦταν ἡ πρώτη φορὰ ποῦ τὸν εἶδα ὅξω ἀπὸ τὴν Ἀθήνα στρατηγό, καὶ δὲν θὰ ξεχάσω ποτὲ τὴν αὐστηρά, σοβαρὴ μὰ καὶ συνάμα ἀγαθὴ ἐκφραση τοῦ προσώπου του.

* *

Ἡ φωτογραφία ἀριθ. 8 παριστάνει τὸν Παρμενίδη καὶ τὸν Μπενάκη. Ὁ πρῶτος μοίραζε στὸ στρατὸ φανέλλες καὶ ἄλλα πράγματα ποῦ ἔστελναν οἱ Ἀλεξανδρινοί, ἡ Κυθέρνησις, ὁ Ἐρυθρὸς Σταυρὸς καὶ ἄλλοι. Τοῦ Παρμενίδη τ' ὄνομα δὲν ἀκούστηκε ἀπ' ὅξω ἀπὸ τὸ στρατό. Οἱ στρατιῶτες ὅμως, ποῦ τοὺς μοίραζε ρούχα, κονιάκ καὶ ἄλλα πράγματα, θὰ τὸν εὐγνωμονοῦν παντοτεινά. Ὁ δεύτερος εἶναι ὁ λεβέντης λοχίας Ἀντώνης Μπενάκης τῆς ἴλης ποῦ συνώδευε τὸν Βασιλεῦς μας.

Ἡ εἰκὼν ἀριθ. 9 παριστάνει τὸ αὐτοκίνητο τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ. Πήγαινε στὴν Φιλιππιάδα πράγματα γιὰ τοὺς στρατιῶτες καὶ γύριζε μὲ πληγωμένους. Στὴν φωτογραφία ὁ ὁδηγὸς του Νικολαΐδης παίρνει τὰ παγούρια γεμισμένα νερὸ γιὰ τοὺς στρατιῶτες.

K. ANNINOS

Ὁ πρῶτανις τοῦ ἐν Κορυτσᾷ ἀνυπόρχτου
Ἀλβανικοῦ Πανεπιστημίου